

Empty-space. Un billar francès al centre de l'escenari tapat amb una tela gran. Cadires i taules repartides de manera irregular que s'utilitzaran segons convingui durant el transcurs de la funció.

Projecció a la pantalla informativa:

DESEMBRE DE 1940.

EL BILLARISTA, exercint de cronista, en un estat permanent d'evocació, obre un llibre que treu de la butxaca, El mar i el mirall d'Auden.

EL BILLARISTA: «Atès que els porcs s'han transformat de nou en homes

i el cel és ple d'auspícis i el mar

tranquil com un rellotge, hem tornat a casa.

Llegeixo mansuet per oblidar els botxins

les manotes dels quals poden semblar netes

les ungles que nosaltres mai no oblidarem».

Tanco el llibre que va escriure el nostre amic anglès i em torna el record dels fets —anterior— que van destrossar les nostres vides. El primer el dato l'any 1919: va ser el triple

assassinat del carrer de Robadors, comès per autors anònims. (*Mentre diu això, EL BILLARISTA destapa una tela enorme que fins aleshores cobria un billar francès. A mesura que parla, pot anar col·locant les boles, preparant els tacs...*)

1

Projecció a la pantalla informativa:

1919. A l'interior d'un garatge buit i fosc, quatre homes seuen a l'entorn d'una taula en una reunió clandestina típica dels anys 20, en un escenari indefinit i en una situació semblant a la que s'ha representat en el cinema la nit de Sant Valentí a Xicago, quan els pistolers d'Al Capone van atacar els seus rivals irlandesos i no van deixar supervivents.

EL BILLARISTA: Tornant-hi a pensar, veig quatre homes reunits en un lloc secret. No hi ha dubte que els reunits aplegaven utopies. Com si fossin camarades, s'estimaven, es prometi-en il·lusions, esperances. Juraven que al món aviat hi hauria països sense esclaus, «antes de que yo muera», deien. Cadascun d'ells tenia una missió a complir.

A l'exterior: se sent un cotxe que s'atura. Presagi de violència. EL BILLARISTA té les boles preparades. Agafa un tac i prepara la carambola inicial.

EL BILLARISTA: Llavors va entrar el porter de la casa i va dir «foteu el camp! Sortiu, per la porta del darrere!» I a l'acte, van arribar els pistolers, puntades de peu calçats amb botes

que tiraren la porta a terra. Entraren i van dir: «Mans en-laire! Drets, contra la paret, tots drets!» Barbotien en veu baixa, ronca, trencada. I els reunits van desobeir: van saltar d'una banda a l'altra esperitats per evitar el perill. Però els tiradors van ser més ràpids i, en el record, sento els trets i els cossos dels reunits repicant contra terra.

EL BILLARISTA obre la partida amb la primera tacada. Cop-de-tac i xoc-sec de les boles. Sona una alarma. L'alarma sona a l'escenari buit. Tot seguit: el silenci. Passa un temps.

EL BILLARISTA: Un dels quatre s'alça. Camina de quatre grapes i comprova, un per un, que els homes amb els quals estava reunit són morts.

Entra en acció CARMETA que ajuda el noi supervivent a alçar-se. És el seu germà, FERMÍ.

CARMETA: Són morts, Fermí?

FERMÍ: Sí, Carmeta.

CARMETA: Doncs acompanya'm. Corre, anem!

Surten CARMETA i FERMÍ.

2

Projecció a la pantalla informativa:

En un cafè del Paral·lel, un grup de periodistes, entre els quals Lluís Companys i Salvador Seguí, juguen al billar.

EL BILLARISTA: Se suposa que ja coneixeu amb tot detall el triple assassinat d'uns homes reunits, ignoro amb quins

motius, succeït fa pocs minuts al carrer de Robadors. Del miserable episodi de la lluita que té lloc al carrer entre les bandes, i no precisament en les d'aquest billar, no se sap qui han estat els agressors, però aviat sabrem el nom dels morts. Mentrestant penso, collons, que vós, Lluís, hi haureu d'intervenir perquè tinc per segur que l'únic supervivent de la matança és en Fermí, el germà d'aquesta noia, la Carmeta i, mira, ara us el porta aquí.

De sobte, entren CARMETA i FERMÍ.

CARMETA: Vet aquí en Fermí, salvat de l'atemptat del carrer de Robadors. Abraceu-lo!

SALVADOR SEGUÍ: Se't felicita: xicot, has tornat a néixer.

LLUÍS COMPANYS: En Salvador té raó: aquests individus mai no fallen.

CARMETA, a *Lluís Companys, cara a cara:* I vós, senyor Companys, podríeu ajudar-lo?

LLUÍS COMPANYS: Com?

CARMETA: Confio en vós, senyor. Sou molt llest!

LLUÍS COMPANYS: No pas tant com en Fermí, que s'ha salvat ell tot sol dels trets.

SALVADOR SEGUÍ: Saps quants eren els que van tirar a matar?

FERMÍ: Quatre, n'he vist...

LLUÍS COMPANYS: Podràs, si convé, identificar-los?

FERMÍ: No.

LLUÍS COMPANYS: T'havien proposat d'entrar-hi? (*Cap resposta.*) T'havien promès una pistola?

FERMÍ: Era el primer cop que els veia.

SALVADOR SEGUÍ: I bé, tu estàs ferit, Fermí?

FERMÍ: Ja no. Ja m'han curat.

LLUÍS COMPANYS: Qui ho ha fet, pot denunciar-te...

SALVADOR SEGUÍ: I ara, quina en portes de cap? Què penses fer? El millor que pots fer és fugir.

CARMETA: Podeu fer-lo arribar a la frontera?

SALVADOR SEGUÍ: Sí. Li podem donar l'adreça d'algú perquè l'aculli en un lloc segur.

CARMETA: Doncs, aprofita-ho: ves-te'n, Fermí! Tu deixa passar un temps. En acabat, tornes. Encara ets massa jove. Espera.

SALVADOR SEGUÍ: La lluita continua. Un dia o altre tu has de ser-hi.

FERMÍ: Sí. Per això vull quedar-me. He de quedar-me on encara tinc companys. *(Pausa.)* M'han tret de la feina per sospites, no per incompliment, car la feina m'agrada i la respecto. Fins he respectat l'amo en tot moment: no era un mal home. Possiblement l'han obligat a fer-me fora. *(Pausa.)* Què he de fer? França tampoc no és un paradís, i aquí n'hi ha que em necessiten...

CARMETA, a LLUÍS COMPANYS: Podria treballar en el vostre diari? Perdoneu la meva gosadia però he pensat que vosaltres podríeu col·locar-lo.

LLUÍS COMPANYS: Sabeu, doncs, quin és el meu ofici.

CARMETA: He llegit els seus articles i us he sentit discursar. També us conec el mot. Us diuen l'Estornell.

LLUÍS COMPANYS: Aquest mot m'han tret? Potser per la meua lleugeresa, no pas perquè tingui ales. Tampoc plomes ni bec. N'hi ha que pensen que parlo massa.

CARMETA: Sou un bon garlaire, sou simpàtic, sou seriós...

LLUÍS COMPANYS: M'agradaria tenir la teva gràcia.

CARMETA: Salvem el meu germà i em declaro vostra.

FERMÍ, molt espontani: Puc treballar al vostre diari? Si ho faig, no us he de comprometre...

LLUÍS COMPANYS: En què podries comprometre'ns?

FERMÍ: Què voleu dir?

LLUÍS COMPANYS: Diuen que et busquen?

FERMÍ: Però no em troben...

LLUÍS COMPANYS: Què vols més?

FERMÍ, DUBTA UN INSTANT: Res més! *(Pausa.)* Tots els obrers són perseguits. Anava a dir: tots els obrers del món, però només dic, tots els obrers del Poble Nou, de Sant Andreu, de Barcelona... són perseguits, i el que és pitjor..., no estan organitzats.

SALVADOR SEGUÍ: Tu els organitzes?

FERMÍ: No!

LLUÍS COMPANYS, distanciant: És cert que els obrers no estan organitzats... i el que nosaltres podem fer és important, però no ho és tot. En certa manera, es pot dir que no és res. Potser per a nosaltres pugui ser-ho; periodistes, estudiants, flamants títols d'advocat, però, en definitiva, burgesia. Ell és obrer; un indefens total... un aprenent... És probable que

formi part d'alguna colla, amb els companys de la feina o de l'atur: un simple pària. No crec que siguin aprensions si diu que el busquen...

FERMÍ: Necessito un advocat.

LLUÍS COMPANYS: Te'l buscarem.

FERMÍ: Vós no en sou?

LLUÍS COMPANYS: Exerceixo només com a periodista.

SALVADOR SEGUÍ: Parleu-ne amb l'advocat Layret. *(Pausa.)*

3

Projecció a la pantalla informativa:

Fermí al despatx de l'advocat Francesc Layret.

FERMÍ: Abans he dit que no pertanyia a cap organització: és veritat. *(Pausa.)* Treballo per solleva els companys en lluita. *(Pausa.)*

FRANCESC LAYRET: A quin partit t'apuntes, Fermí?

FERMÍ: M'apunto a desvetllar tota energia somorta en cada un dels homes que conec, unir-los, enquadrar-los. Tractar d'home a home. Les masses encara no són res. He vist prou gent viure en condicions morals més pròpies dels esclaus que no dels homes, embrutint-se en la misèria, exclosos de la feina o bé obligats a treballar, i a guitzes, maltractats pels capatassos. Sota terra, a les mines d'Astúries, he conegut i he après tot el que sé: dotze hores de treball m'han obligat a meditar. Atrocitats de tota mena passades als meus setze

i disset anys, entre homes durs, bestiasses de la feina, utilitzats com a animals de càrrega al carbó; bascos, gallecs, aragonesos, asturians odiant-se i maleint-se els uns als altres. *(Pausa.)* Només la revolució els pot interessar.

FRANCESC LAYRET: De moment tu hauries de quedar a l'ombra. Deixar passar un temps perquè t'oblidin. Ara saben que els has vist i que t'has escapat...

FERMÍ: I vós, senyor Layret?

FRANCESC LAYRET, *sorprès:* Jo?

FERMÍ: Sí, vós. Què penseu fer? Diuen que el vostre assassinat ha estat organitzat.

FRANCESC LAYRET: Quantes vegades?

FERMÍ: No crec que es tracti d'un rumor. Dels pistolers a sou, se'n saben les «feines» que els agraden.

FRANCESC LAYRET: Les desconec absolutament.

FERMÍ: No és cert! En coneixeu l'existència...

FRANCESC LAYRET: Vull ignorar-la: he d'ignorar-la. *(Pausa.)* No puc viure en estat de vigilància. *(Pausa.)* Per les meves limitacions físiques, sóc un home una mica més vulnerable que els altres. Res més. Les meves capacitats dinàmiques són mínimes, és cert. Evidentment no puc fugir.

FERMÍ: No heu sentit a parlar dels exespies alemanys que no s'han mogut de Barcelona i fan «encàrrecs»?

FRANCESC LAYRET: Sóc tossut, amic. No m'he de moure. *(Pausa.)* Insisteixo: més aviat sou vós, qui em feu patir. *(Pausa.)* Voleu quedar-vos?

FERMÍ, sorprès: Sí...

FRANCESC LAYRET, pausa. *S'alça amb l'ajuda de les croses, com si mirés al carrer:* Assegurem-nos abans que no heu estat seguit.

FERMÍ: Per mi no tingueu por, senyor Layret. Sé valdre'm. D'esmuniyir-me no en sabia, però n'he après. No m'han d'agafar mai... (*Va per sortir; abans d'arribar a la porta es gira i s'acomia.*) Salut!... i gràcies pel consell que m'heu donat; no l'he pas de seguir..., és impossible que m'atrapin...

Surt al carrer. Pausa. Silenci. Avança un pas, però s'atura. Té com una premonició, però no l'accepta. Avança uns passos més de pressa, però de sobte, torna a aturar-se i es gira. Com una allau, quatre homes de la Brigada se li tiren al damunt, colpint-lo per l'esquena. El volten, el capgiren, el desarmen. No el deixen caure a terra i se'l passen ara l'un ara l'altre: així dissuadeixen tota resistència. Se l'emporten.

4

En el billar del Paral·lel.

LLUÍS COMPANYS, distanciant: La repressió, d'èxit assegurat per sempre i des de sempre, s'apoderava del carrer. La repressió-intimidació, ferotge, acarnissada i sobretot molt cega. Cega! (*Pausa.*) Espaordint més innocents que responsables. Multiplicant les víctimes per deu. Creant provocadors, espies, gàngsters, confidents, agents de corrupció, pistoles assolades... la repressió ho féu tot per embrutir la societat, per desgraciar-la. Mai cap vilesa no era excessiva

si era útil. Mai cap brutalitat no era de més. Però l'espiral de violència s'enroscava i se'ns emportava a tots. (*Diversos trets llunyans subratllen el que ha dit.*)

Projecció a la pantalla informativa:

Dotze dies després, Lluís Companys i Carmeta seuen a les cadires del Bar del Billar del Paral·lel.

LLUÍS COMPANYS: Has pogut veure en Fermí?

CARMETA: No.

LLUÍS COMPANYS, pausa: Doncs, porta ja dotze dies a la presó.

CARMETA: Sí.

LLUÍS COMPANYS: Què hem de fer?

CARMETA: Ja ho hem intentat tot...!

Se senten, no gaire lluny, uns quants trets. S'alcen. Silenci. Preocupació. Tornen a seure. Per fi Lluís COMPANYS pregunta:

LLUÍS COMPANYS: En què penses, Carme?

CARMETA: En agafar una pistola i forçar aquesta presó.

LLUÍS COMPANYS: Treu-t'ho del cap! Espera. La presó ara és farcida de persones. Ben segur que d'ell no se n'ocupen.

CARMETA: Com ho saps?

LLUÍS COMPANYS: Sé que és possible que, tanmateix, no se n'ocupin...!

CARMETA: També és possible que se n'ocupin en excés. (*Pausa.*) Quan li faran judici?